

Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/
Journal of Travel and Hotel Business
Cilt/Vol:22(1),Yıl/ Year:.,2025 ss/pp,192-211
Gönderim Tarihi/ Received: 02.12.2024
Kabul Tarihi /Accepted: 07.02.2025
DOI: 10.24010/soid.1591964

Kırsal Rekreasyon Katılımcılarının Sürdürülebilirlik Bakış Açısından Sorumlu Davranış Analizi*

Responsible Behavior Analysis of Rural Recreation Participants From A Sustainability Perspective

Arş.Gör.Dr. Seda ERKEKLİ
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Turizm Fakültesi
Ankara, Türkiye
E-posta: seda.erkekli@hbv.edu.tr

Prof.Dr. Bilgehan GÜLCAN
Kapadokya Üniversitesi
Kapadokya Meslek Yüksekokulu
Nevşehir, Türkiye
E-posta: bilgehan.gulcan@kapadokya.edu.tr

Öz

Çalışma, kırsal rekreasyon etkinliğine katılan ziyaretçilerin etkinlik süreçlerinde sürdürülebilirlik paradigması kapsamında doğal, kültürel ve ekonomik çevreyi kapsayan sorumlu davranışlarının analiz edilmesi amacı ile hazırlanmıştır. Çalışmanın evrenini kırsal rekreasyon etkinliklerine katılan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini kırsal rekreasyon etkinliklerine katılan 483 birey oluşturmaktadır. Araştırmada rafting etkinlik türüne katılanların yüksek araştırma davranışına sahip oldukları, suda dalış ve yamaç paraşütü etkinlik türlerine katılanların yüksek doğal kaynak davranışına sahip oldukları belirlenmiştir. Offroad etkinlik türüne katılanların daha yüksek yerel kaynak davranışına sahip oldukları, suda dalış etkinlik türüne katılanların balon, kampçılık ve rafting etkinlik türüne katılanlardan daha yüksek geri bildirim davranışına sahip olduğu tespit edilmiştir. Kırsal rekreasyon faaliyetlerine katılan bireyler hakkında detaylı bilgiye erişilmeli ve etkinliklere katılım nedenlerinin üzerinde durulması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Rekreasyon, Turizm, Sorumlu davranış

Abstract

The study was prepared with the aim of analyzing the responsible behaviors of visitors participating in rural recreation activities within the scope of the sustainability paradigm in the activity processes, including the natural, cultural and economic environment. The population of the study consists of individuals participating in rural recreation activities. The sample of the study consists of 483 individuals participating in rural recreation activities. In the study, it was determined that those who participated in rafting activity type had high research behavior, and those who participated in water diving and paragliding activity types had high natural resource behavior. It was determined that those who participated in offroad activity type had higher local resource behavior, and those who participated in water diving activity type had higher feedback behavior than those who participated in ballooning, camping and rafting activity type. It is thought that detailed information about individuals participating in rural recreation activities should be accessed and the reasons for participation in activities should be emphasized.

Key Words: Sustainability, Recreation, Tourism, Responsible behavior

*Bu çalışma Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Bilgehan GÜLCAN danışmanlığında Seda ERKEKLİ tarafından "Kırsal Rekreasyon Katılımcılarının Sürdürülebilirlik Bakış Açısından Sorumlu Davranış Analizi" başlığı ile tamamlanarak 16.07.2024 tarihinde savunulan Doktora tezinden türetilmiştir.

Extended Summary

Purpose

The study was prepared with the aim of analyzing the responsible behaviors of visitors participating in rural recreation activities within the scope of the sustainability paradigm in the activity processes, covering the natural, cultural and economic environment. Accordingly, the sub-objectives that will support the achievement of the main objective of the study are set out as follows: To determine the level of responsibility of the participants' behaviors in the process of rural recreation activities on the natural environment, to determine the level of responsibility of the participants' behaviors in the process of rural recreation activities on the cultural environment, to determine the level of responsibility of the participants' behaviors in the process of rural recreation activities on the social and economic life of the local people. The study aims to increase the awareness of individuals participating in rural recreation activities on sustainability, environmental awareness, responsible behavior, and thus to carry out rural recreation activities responsibly in line with the principles of sustainability.

Background

Natural and cultural assets are the main source of supply in recreation activities. Natural resources come to the forefront in some and cultural resources in others. Responsible behaviors exhibited in the process of consuming, protecting and rebuilding these resources are of critical importance. The subject of the study is the responsible behaviors exhibited by rural recreation participants within the scope of the sustainability paradigm.

Methodology

The population of the study consists of individuals participating in rural recreation activities. The sample of the study consists of 483 individuals participating in rural recreation activities. Deliberate sampling method was used in the research. In this context, the sample group consists of individuals participating in diving and rafting activities in water, camping and offroad activities on land, paragliding and ballooning activities in the air.

The responsible behavior levels of individuals participating in rural recreation activities within the scope of the sustainability paradigm were determined with the collected data. Accordingly, the data on the responsible behavior of the participants were collected with a questionnaire form for themselves in the form of self-assessment with a scale determined for them. A questionnaire was applied to 483 individuals participating in rural recreation activities online via Google Forms and face-to-face by the researcher. The study data collected with the survey technique were analyzed using the SPSS program.

Results

When we look at the demographic data of the participants, it is seen that the majority of the participants are male and between the ages of 29-39, when we look at their education levels, it is seen that the majority of them are undergraduate graduates, the participants experience the camping activity the most among other activities and participate in these activities only during annual holidays.

In the study, it was determined that participants in rafting activity type had high research behavior, while participants in water diving and paragliding activity types had

high natural resource behavior. It was determined that participants in offroad activity type had higher local resource behavior, and participants in water diving activity type had higher feedback behavior than participants in ballooning, camping and rafting activity type.

Conclusion and Discussion

With this research, the responsible behaviors of individuals participating in rural recreation activities on the natural, cultural, socio-economic environment were revealed with the scale developed within the scope of the study. It is thought that by increasing the rural recreation experience of visitors, responsible behaviors towards the environment will increase with an intrinsic motivation towards the area during the time spent in the destination. It is thought that the fact that the areas where the activities in camping, offroad, rafting, water diving, ballooning and paragliding experience are located are tourism centers may have an impact on the responsible behavior of visitors towards these areas. Information communication technologies (mobile applications, games, etc.) can be used to increase individuals' responsible and sustainable behaviors towards the environment and their awareness on the subject.

1. Giriş

Doğal ve kültürel varlıklar, rekreasyon etkinliklerinde temel arz kaynağı durumundadır. Kimisinde doğal kaynaklar, kimisinde de kültürel kaynaklar ön plana çıkmaktadır. Söz konusu kaynakların tüketilmesi, korunması ve yeniden inşa edilmesi sürecinde sergilenen sorumlu davranışlar kritik öneme sahiptir. Çalışmanın konusu, kırsal rekreasyon katılımcılarının sürdürülebilirlik paradigması kapsamında sergiledikleri sorumlu davranışlardır. Çalışma, kırsal rekreasyon etkinliğine katılan ziyaretçilerin etkinlik süreçlerinde sürdürülebilirlik paradigması kapsamında doğal, kültürel ve ekonomik çevreyi kapsayan sorumlu davranışlarını analiz etmek amacı ile hazırlanmıştır. Buna göre çalışmanın temel amacına ulaşmayı destekleyecek alt amaçları ise aşağıdaki şekilde ortaya konmuştur: Katılımcıların kırsal rekreasyon etkinlikleri sürecindeki davranışlarının doğal çevre üzerindeki sorumluluk düzeyini tespit etmek, katılımcıların kırsal rekreasyon etkinlikleri sürecindeki davranışlarının kültürel çevre üzerindeki sorumluluk düzeyini tespit etmek, katılımcıların kırsal rekreasyon etkinlikleri sürecindeki davranışlarının yerel halkın sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki sorumluluk düzeyini tespit etmektir. Çalışma, kırsal rekreasyon etkinliklerine katılan bireylerin sürdürülebilirlik, çevre bilinci, sorumlu davranış konularına yönelik farkındalığını artırmayı ve böylelikle kırsal rekreasyon etkinliklerinin sorumlu bir şekilde, sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmesini hedeflemektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular ile, rekreasyon katılımcılarının sergilemiş oldukları sorumlu davranışların sürdürülebilir kırsal kalkınmaya etkilerinin nasıl olduğu yönünde fikir sahibi olunmasını sağlayacaktır. Bu doğrultuda kırsal alanlarda hem yerel halk hem de rekreasyon katılımcılarının nasıl sorumlu davranış gösterecekleri hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanabilecektir. Bu sayede kırsal alanların, katılımcı memnuniyetini en üst seviyeye çıkaracak rekreasyonel davranış kalıplarının ve standartlarının şekillenmesi de sağlanabilecektir.

Kırsal rekreasyon etkinlik katılımcıları çalışmanın evrenini temsil etmektedir. Kırsal rekreasyon etkinlikleri suda, karada ve havada gerçekleştirilen etkinlikler olarak üçlü bir ayrıma tabi tutulmaktadır (Bayrak, 2021; Willwerth vd.; Ekinci, 2023). Çalışmada her üç alana ait etkinliklerden ikişer örnek alınarak, sonuçların alanlar arası karşılaştırılması hedeflenmiştir. Buna göre örnek etkinlikler karada kampçılık ve offroad; suda dalış ve rafting ve son olarak havada yamaç paraşütü ve balon etkinlikleri

ile sınırlandırılmıştır. Yapılan çalışmalarda (Zhang vd., 2022; Wang ve Wang, 2022; Li vd., 2023; Agoston vd., 2024) insan ve doğa etkileşimi sonucunda bireyler, çevrelerine karşı duygusal bir bağ hissetmekte ve çevrelerine karşı sorumlu davranış gösterme eğilimine girmektedir. Bireyleri çevrelerine karşı sorumlu davranmaya teşvik eden faktörlerin tespit edilmesi ve doğa üzerinde meydana gelebilecek olumsuzluklara karşı önleyici tedbirlerin alınması adına çalışma özel öneme sahiptir. Çalışma, kırsal rekreasyon etkinlikleri kapsamında sorumlu davranışları ele alarak sorumlu rekreasyon literatürüne katkı sağlamayı hedeflemektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Kırsal Rekreasyon

Kırsal rekreasyon alanları, şehir merkezinden uzak bir konuma sahip, doğal çekicilikleri içerisinde barındıran alanlardır. Kırsal rekreasyon alanlarına, düzgün rotalar, manzara ve piknik alanları, kampçılık için uygun alanlar, plaj ve göller, yürüyüş rotaları, korunan alanlar örnek olarak gösterilmektedir (Öz, 2022). Kırsal rekreasyon etkinlikleri, farklı zaman dilimleri içerisinde, kent merkezinden uzak, doğa merkezli, farklı çekiciliklere sahip, kara, hava ve suda gerçekleştirilmektedir. Kırsal rekreasyon kapsamında bireyler, sahip olduğu boş zaman dilimine (kısa-uzun) göre; su sporları, kamp, doğa gezintileri, arkeolojik gezintiler, motor sporları, paraşüt gibi etkinliklere katılım sağlayabilmektedir (Karaşah, 2017).

Kırsal alanlar, içerisinde barındırdığı doğal güzellikler ile bireylerin ilgisini çekmekte ve rekreasyon etkinliklerine kaynaklık etmektedir (Xie vd., 2024). Doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik çevrenin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması adına bireyler tarafından sergilenen sorumlu davranışlar önem arz etmektedir (Sarı, 2019). Yaşanan değişimler ile birlikte tüm dünyada birtakım olumsuz etkiler görülmeye başlamıştır. Bu etkileri en aza indirebilmek amacı ile sürdürülebilirlik konusu daha da önemli hale gelmiştir. Sürdürülebilirlik, sahip olunan kaynakların gelecekteki arzları olumsuz yönde etkilemeden kullanılması şeklinde ifade edilmektedir. Sürdürülebilirlik, çevresel, kültürel, ekonomik olmak üzere üç boyutta ele alınmaktadır. Sürdürülebilirliğin doğru bir şekilde sağlanabilmesi için boyutların bütüncül bir yaklaşım ile ele alınması gerekmektedir (Cope vd., 2022).

Bireylerin sorumlu davranışları kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanmasında itici güç konumundadır. Doğal, ekonomik, kültürel çevreye karşı duyarlı olma, kurallara saygı gösterme, farkındalığa sahip olma gibi davranışlar sorumlu davranışlar kapsamında değerlendirilmektedir. Bireylerin çevreye karşı sorumlu davranışları, insan ile çevre arasındaki etkileşim sonucu ortaya çıkmaktadır. Davranışların sergilenmesinde doğal ve beşerî çevresel faktörlere ilişkin yüksek düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olmak önem arz etmektedir (Li vd., 2023). Çevreye yönelik sorumlu davranışlar, destinasyonun sürdürülebilirliğinin sağlanmasında ve kalkınmasında etkili olmaktadır. Ziyaretçilerin destinasyona yönelik değer algıları ve memnuniyet dereceleri, çevreye karşı sorumlu davranış göstermelerinde etkili olmaktadır (Cajiao vd., 2022).

3. Yöntem

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini kırsal rekreasyon etkinliklerine katılan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini kırsal rekreasyon etkinliklerine katılan 483 birey

oluşturmaktadır. Araştırmada kasti örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda örneklem grubunu suda gerçekleştirilen dalış ve rafting etkinliği, karada gerçekleştirilen kampçılık ve offroad etkinliği, havada gerçekleştirilen yamaç paraşütü ve balon etkinliğine katılan bireyler oluşturmaktadır.

3.2. Hipotez Geliştirme

Araştırmanın temel amacı, kırsal rekreasyon katılımcılarının etkinlikleri süresince, sürdürülebilirlik paradigması kapsamında, doğal, kültürel ve ekonomik çevreye yönelik sergilemiş oldukları sorumlu davranışlarını ortaya koymaktır. Katılımcıların kırsal rekreasyon etkinlikleri sürecindeki davranışlarının doğal çevre üzerindeki sorumluluk düzeyini, katılımcıların kırsal rekreasyon etkinlikleri sürecindeki davranışlarının kültürel çevre üzerindeki sorumluluk düzeyini, katılımcıların kırsal rekreasyon etkinlikleri sürecindeki davranışlarının yerel halkın sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki sorumluluk düzeyini tespit etmek amaçlanmaktadır.

3.2.1. RSTD Ölçeği İle Cinsiyet

Doğal kaynak ve ulaşım ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklılığın yönü incelendiğinde, erkeklerin kadınlara göre etkinlik sırasında yerel kaynaklar, etkinlik sırasında veya sonrasında geri bildirim ve RSTD ölçeği noktasında daha yüksek algıya sahip oldukları anlaşılmıştır.

Çalışmada H1a, H1b, H1c hipotezleri kabul edilmezken, H1, H1d ve H1e hipotezleri kabul edilmiştir. Cinsiyetin çevre korumaya yönelik davranışlar üzerindeki farklılığı ilgi çekici bir konudur. Dhenge vd., (2022) tarafından çevreye yönelik tutumlarda cinsiyet faktörünün rolünü araştıran çalışmada kadınların sorumlu davranış gösterme konusuna erkeklerden daha fazla olumlu tavırlar sergilediği ortaya konmuştur. Yapılan çalışmalarda (Laureti ve Benedtti, 2018; Lv ve Deng, 2019) kadınların erkeklerden daha fazla çevreye karşı sorumlu davranış sergiledikleri görülmektedir. Literatürde kadınların sorumlu davranış göstermeye daha yatkın olduğu görülmektedir. Bu nedenle ortaya çıkan bu sonucun altında yatan sebeplerin derinlemesine araştırılması gerekmektedir. Sonuçlara bağlı olarak erkeklerin yerel kullanıma teşvik ettikleri fakat kadınların marka algılarının yüksek olması gibi durumların yerel kullanımı engellediği düşünülmektedir. Bunun hakkında duyarlılığı artırmak için yerel kullanıma teşvik amaçlı kadınların dikkatini çekecek destinasyon alanı içerisinde yerel markalaşmaların sürdürülebilirliği arttırmada öngörülmektedir. Geri bildirim noktasında ise kadınların olumsuz bir durumla karşılaşmamak adına erkeklere göre daha çekimser davrandıkları düşünülmektedir.

H1: RSTD ölçeği ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H1a: Etkinlik öncesi araştırma ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H1b: Etkinlik sırasında doğal kaynaklar ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H1c: Etkinlik sırasında ulaşım ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H1d: Etkinlik sırasında yerel kaynaklar ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H1e: Etkinlik sırasında ve sonrasında geri bildirim ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3.2.2. RSTD Ölçeği İle Katılım Şekli

Katılım şekli olarak çoğunluğunun grup halinde katılım sağladığı ve katılımcıların çoğunluğunun aktif bir şekilde sosyal medyayı kullandıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların katılım şekli ile araştırma, doğal kaynak, ulaşım, yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda H2, H2a, H2b, H2c, H2d ve H2e hipotezleri kabul edilmemiştir. Ortaya konulan bu sonuç doğrultusunda rekreasyon etkinliklerine katılım şekline yönelik daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Gruplar, genel olarak toplum içerisinde hangi tür davranışların gerçekleştirileceğine dair rehberlik etmektedir. Bu doğrultuda bir bireyin davranışları, içerisinde bulunduğu gruba göre şekillenmektedir. Etkinliklere katılımda bireyselden ziyade grup halinde katılımın bireylerin çevre dostu davranış göstermelerinde motive edici rol oynayacağı öngörülmektedir.

H2: RSTD ölçeği ile katılımcıların katılım şekli arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H2a: Etkinlik öncesi araştırma ile katılımcıların katılım şekli arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H2b: Etkinlik sırasında doğal kaynaklar ile katılımcıların katılım şekli arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H2c: Etkinlik sırasında ulaşım ile katılımcıların katılım şekli arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H2d: Etkinlik sırasında yerel kaynaklar ile katılımcıların katılım şekli arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H2e: Etkinlik sırasında ve sonrasında geri bildirim ile katılımcıların katılım şekli arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3.2.3. Rstd Ölçeği İle Sosyal Medya Kullanımı

Doğal kaynak, ulaşım, yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği ile sosyal medya kullanım durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Farklılığın yönü incelendiğinde, sosyal medya kullanmayanların kullananlardan daha yüksek araştırma, doğal kaynak, ulaşım, yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği değerlere sahip oldukları anlaşılmıştır. Bu kapsamda H3, H3a, H3b, H3c, H3d ve H3e hipotezleri kabul edilmiştir. Shen vd., (2023) tarafından sosyal medya ve çevre dostu davranışlar arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmada, sosyal medya üzerinden kurulan toplulukların çevre dostu davranışı teşvik ettiği görülmektedir. Han ve Cheng (2020) tarafından norm algısının çevre dostu davranış üzerindeki etkisinde sosyal medyanın rolünü ele alan çalışmada, sosyal medyanın bireylerin çevre dostu davranış göstermeleri üzerinde düzenleyici bir rol oynadığı görülmüştür. Sosyal medyanın bireylerin çevre dostu davranışlar sergilemesini teşvik ettiği savunulmaktadır. Çalışmada sosyal medya kullanmayanların, kullananlardan daha yüksek sorumlu davranış algısına sahip olduğu sonucu elde edilmiştir. Elde edilen bu sonuç daha önce yapılan araştırmalar ile çelişmektedir. Sosyal medya önemli bir etkileşim aracı konumundadır. Sosyal medya, bireyler arası etkileşim, bilgi aktarımı, farkındalık yaratma konularında bireylere katkı sağlamaktadır (Severo vd., 2019). Paylaşılan etkinlik ve deneyimler, bireylerin çevresel duyarlılıklarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır (Sultan, 2021). Sosyal medya aracılığı ile doğru bilgilerin yayılması, çevre dostu tartışmaların oluşturulması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda destinasyon alanlarında sosyal medya kullanıcısı olmayan katılımcılara yönelik bilgilendirme alanlarının çoğaltılıp geliştirilmesi ile sonradan oluşacak potansiyel katılımcılarında, destinasyona gelmiş olan katılımcılar üzerinden doğru bilgi edinmelerini sağlayacağı öngörülmektedir.

H3: RSTD ölçeği ile katılımcıların sosyal medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H3a: *Etkinlik öncesi araştırma ile katılımcıların sosyal medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

H3b: *Etkinlik sırasında doğal kaynaklar ile katılımcıların sosyal medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

H3c: *Etkinlik sırasında ulaşım ile katılımcıların sosyal medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

H3d: *Etkinlik sırasında yerel kaynaklar ile katılımcıların sosyal medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

H3e: *Etkinlik sırasında ve sonrasında geri bildirim ile katılımcıların sosyal medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

3.2.4. RSTD Ölçeği İle Yaş Grupları

Araştırmada, doğal kaynak ve ulaşım ile yaş dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği ile yaş dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla H4a, H4b ve H4c, hipotezleri kabul edilmezken, H4, H4d ve H4e hipotezleri kabul edilmiştir. Bu sonuçlara göre 60 yaş ve üzeri olanların yüksek düzeyde yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği davranışa sahip olduğu tespit edilmiştir. Agoston vd., (2024) tarafından çevre dostu davranışların yaşa bağlı farklılıklarını ele alan çalışmada, yaş ile çevre dostu davranış arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yaşlı grupların koruma, geri dönüşüm vb. gibi çevre dostu davranış gösterme konusunda ön plana çıktığı görülmektedir. Wang vd., (2021) tarafından yaş faktörü ile çevre dostu davranış arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmada, yaşlanma ile çevre dostu davranış arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Yaşlı bireylerin, genç bireylere göre çevresel davranışa katılma olasılığı daha yüksektir. Uzun ömre sahip olmanın, doğal çevrenin iyileştirilmesi adına fırsatlar sunduğu düşünülmektedir. Çalışmada yaşlı katılımcıların yüksek düzeyde koruma davranışı sergilediği görülmektedir. Yaş dağılımları açısından ele alındığında ortalaması en yüksek grup 60 yaş ve üzeri olmuştur. Bu sonuç önceki araştırmalara tutarlı olarak ilgili yaş grubundaki bireylerin, çevreye karşı sorumlu davranış göstermelerinin sahip olunan kaynakları içselleştirmesi ve onları kaybetme korkusundan kaynaklandığını öngörmektedir.

H4: *RSTD ölçeği ile katılımcıların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

H4a: *Etkinlik öncesi araştırma ile katılımcıların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

H4b: *Etkinlik sırasında doğal kaynaklar ile katılımcıların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

H4c: *Etkinlik sırasında ulaşım ile katılımcıların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

H4d: *Etkinlik sırasında yerel kaynaklar ile katılımcıların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

H4e: *Etkinlik sırasında ve sonrasında geri bildirim ile katılımcıların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*

3.2.5. RSTD Ölçeği İle Katılımcıların Eğitim Durumu

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile araştırmada kullanılan değişkenler arasındaki anlamlı farklılıklar incelenmiştir. Buna göre araştırma ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan doğal kaynak, ulaşım, yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylece H5a hipotezi kabul edilmezken, H5, H5b, H5c, H5d ve H5e hipotezleri kabul edilmiştir.

Sugiarto vd., (2022) tarafından bireylerin eğitim düzeyi ile çevre dostu niyetleri arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmada, eğitim düzeyinin bireylerin çevre dostu niyetleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Gökmen (2021) tarafından yapılan çalışmaya göre katılımcıların eğitim düzeyleri sorumlu davranış gösterme üzerinde farklılıklar yaratmaktadır. Bu farkın en yüksek ilköğretim düzeyinde olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuçlar önceki yapılan çalışmalar ile çelişmektedir. Bu sonuçlara göre ilk-orta öğretim mezunu olanların diğer gruplara göre yüksek doğal kaynak, ulaşım, yerel kaynak, geri bildirim, RSTD ölçeği davranışına sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmalarda genel kanı olarak kişilerin eğitim düzeyleri artması ile destinasyon kullanım ve yerel kaynak kalkınması ve sürdürülebilirlik noktasında bilinçlilik düzeyinde artmış olması beklenmektedir. Fakat araştırma sonucunda toplanan verilerin öğretim düzeyi düşük olan katılımcıların destinasyon kullanımı ve yerel kaynak kullanımlarında sürdürülebilirliği daha çok gözettiklerini, eğitim düzeyi yüksek olan katılımcıların ise bu durumu göz ardı ettiklerini göstermiştir.

H5: RSTD ölçeği ile katılımcıların eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H5a: Etkinlik öncesi araştırma ile katılımcıların eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H5b: Etkinlik sırasında doğal kaynaklar ile katılımcıların eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H5c: Etkinlik sırasında ulaşım ile katılımcıların eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H5d: Etkinlik sırasında yerel kaynaklar ile katılımcıların eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H5e: Etkinlik sırasında ve sonrasında geri bildirim ile katılımcıların eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3.2.6. RSTD Ölçeği İle Etkinlik Türü

Katılımcıların katıldıkları etkinlik türü ile çalışmada kullanılan değişkenler arasındaki anlamlı farklılıklar incelenmiştir. Buna göre ulaşım ve RSTD ile katılımcıların katıldıkları etkinlik türü arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan araştırma, doğal kaynak, yerel kaynak ve geri bildirim ile katılımcıların katıldıkları etkinlik türü arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylece H6 ve H6c hipotezleri kabul edilmezken, H6a, H6b, H6d ve H6e hipotezleri kabul edilmiştir. Rafting etkinlik türüne katılanların balon etkinlik türüne katılanlardan daha yüksek araştırma davranışına sahip oldukları tespit edilmiştir. Suda dalış ve yamaç paraşütü etkinlik türlerine katılanların kampçılığa katılanlardan daha yüksek doğal kaynak davranışına sahip oldukları belirlenmiştir. Offroad etkinlik türüne katılanların rafting etkinlik türüne katılanlardan daha yüksek yerel kaynak davranışına sahip oldukları tespit edilmiştir. Suda dalış etkinlik türüne katılanların balon, kampçılık ve rafting etkinlik türüne katılanlardan daha yüksek ve balon etkinlik türüne katılanların offroad ve yamaç paraşütü etkinlik türüne katılanlardan daha düşük geri bildirim davranışına sahip olduğu tespit edilmiştir. Li vd., (2023) tarafından turizmde çevre dostu davranışları ele alan çalışmada, ziyaretçilerin etkinliklerden elde ettikleri deneyim ile çevre dostu davranış sergileme arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Çalışmada etkinliklerin ve buldukları destinasyonların çevre dostu davranış göstermede etkili olduğu vurgulanmıştır. Wang ve Wang (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışma, rekreasyon deneyimi ve çevresel tutumların çevreye duyarlı davranış üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Çalışmada, rekreasyon deneyiminin hem çevresel tutumlar hem de çevreye duyarlı davranış üzerinde olumlu yönde bir etkisi bulunmaktadır.

H6: RSTD ölçeği ile katılımcıların etkinlik türü arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6a: Etkinlik öncesi araştırma ile katılımcıların etkinlik türü arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6b: Etkinlik sırasında doğal kaynaklar ile katılımcıların etkinlik türü arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6c: Etkinlik sırasında ulaşım ile katılımcıların etkinlik türü arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6d: Etkinlik sırasında yerel kaynaklar ile katılımcıların etkinlik türü arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6e: Etkinlik sırasında ve sonrasında geri bildirim ile katılımcıların etkinlik türü arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3.2.7. RSTD Ölçeği İle Katılım Sıklığı

Araştırma, doğal kaynak, ulaşım, geri bildirim ve RSTD ölçeği ile katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda H7, H7a, H7b, H7c ve H7e hipotezleri kabul edilmemiştir. Böylelikle H7d hipotezi kabul edilmiştir. Araştırmada, doğal kaynak, ulaşım, geri bildirim ve RSTD ölçeği ile katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan yerel kaynak ile katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklılık yönü incelendiğinde haftada veya her gün katılım sağlayanlar, yaz tatillerinde katılım sağlayanlardan daha yüksek yerel kaynak davranışına sahip olduğu tespit edilmiştir. Zhang vd., (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ziyaretçilerin rekreasyon etkinliklerine katılımları ile çevreye karşı sorumlu davranış göstermeleri arasında olumlu yönde bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Alcock vd., (2020) tarafından rekreasyon amaçlı doğa ziyaretlerine katılım sıklığı ile çevre dostu davranış arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada, katılım sıklığı arttıkça ziyaretçilerin doğru orantılı olarak çevreci davranışlar sergilediği görülmüştür. Araştırmada etkinliklere katılım sıklığı ile çevreye karşı sorumlu davranış gösterme arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Elde edilen bu bulgular daha önce yapılan araştırmalar ile çelişmektedir. Yapılan çalışmalarda, doğa ile daha fazla etkileşim halinde olan bireylerin o alana karşı bağlılık oluşturduğu ve bu doğrultuda çevresine karşı daha saygılı ve sorumlu davrandıkları vurgulanmaktadır. Doğru bir planlama ve etkinlik yönetimi ile ziyaretçilerin doğaya erişimini kolaylaştırılabilir ve doğa ile daha fazla temas etmeleri sağlanabilir.

H7: RSTD ölçeği ile katılımcıların katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H7a: Etkinlik öncesi araştırma ile katılımcıların katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H7b: Etkinlik sırasında doğal kaynaklar ile katılımcıların katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H7c: Etkinlik sırasında ulaşım ile katılımcıların katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H7d: Etkinlik sırasında yerel kaynaklar ile katılımcıların katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H7e: Etkinlik sırasında ve sonrasında geri bildirim ile katılımcıların katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Kırsal rekreasyon etkinliklerine katılım sağlayan bireylerin sürdürülebilirlik paradigması kapsamında sorumlu davranış düzeyleri toplanan verilerle belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların sorumlu davranışına ait veri, kendileri için belirlenmiş ölçek ile öz değerlendirme biçiminde kendilerine yönelik anket formu ile toplanmıştır. Çalışma

kapsamında Erkekli, Çağlayan, Tosunoğlu ve Gülcan (2024) tarafından yeni geliştirilmiş olan, 01.02.2024 tarihinde 24063 sayılı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonunca kabul edilen "Rekreasyonda Sorumlu Tüketici Davranış Ölçeği" (RSTD) kullanılmıştır. Verileri toplamak için Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Kurulu'na başvuru yapılmış ve verilerin toplanması için 24.04.2024 ve 04 sayılı toplantıda oybirliği ile onay alınmıştır. Araştırmada anket yöntemi ile online olarak 483 veri toplanmıştır.

3.4. Veri Analizi Yöntemi

Kırsal rekreasyon faaliyetlerine katılan 483 bireye Google Formlar üzerinden online ve araştırmacı tarafından yüz yüze anket uygulanmıştır. Anket tekniği ile toplanılan çalışma verileri SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan kırsal rekreasyon etkinliğine katılan ziyaretçilerin etkinlik süreçlerinde sürdürülebilirlik paradigması kapsamında doğal, kültürel ve ekonomik çevreyi kapsayan sorumlu davranışlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediği parametrik testler kullanarak analiz edilmiştir. Çalışmada farklı grupları kapsayan değişkenler için (cinsiyet vb.) "Bağımsız Örneklemeleri" için t-testi ve ikiden fazla grupları kapsayan değişkenler için (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, katılım sıklığı, katılım şekli, sosyal medya kullanımı) "Bağımsız Örneklemeler" için tek yönlü varyans analizi (Anova)" kullanılarak analiz yapılmıştır. Analizler sonucu ikiden fazla grup içeren değişkenlerde ortaya çıkan anlamlı farklılığın, hangi değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek için ise "çoklu karşılaştırma (Tukey HSD)" analizi yapılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında geliştirilen ölçeğe yönelik faktör analizi ve güvenilirlik testi de yapılmıştır.

4. Bulgular

4.1. Demografik Bulgular

Araştırmaya dahil olan katılımcıların demografik özellikleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 1'de detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikleri

Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kadın	227	48,6
	Erkek	240	51,4
Yaş	18-28	147	31,5
	29-39	191	40,9
	40-50	82	17,6
	51-60	30	6,4
	60 ve üzeri	17	3,6
Eğitim	İlk ve ortaöğretim	14	3,0
	Lise	67	14,3
	Ön lisans	66	14,1
	Lisans	233	49,9
	Lisansüstü	87	18,6
Etkinlik grubu	Kampçılık	100	21,4
	Offroad	61	13,1
	Yamaç paraşütü	70	15,0
	Balon	91	19,5
	Suda dalış	96	20,6
	Rafting	49	10,5
Etkinliklere katılım sıklığınız	Haftada 1-2 gün	68	14,6
	Haftada 3-4 gün	15	3,2

Tablo 1'in Devamı

	Haftada 5-6 gün	6	1,3
	Her gün	10	2,1
	Yalnızca yıllık tatillerde (resmi-dini-yıllık)	368	78,8
Etkinliklere katılım şekliniz	Bireysel	211	45,2
	Grup	256	54,8
Sosyal medya kullanımı	Evet	368	78,8
	Hayır	99	21,2

Katılımcıların demografik verilerine bakıldığında çoğunluğunun erkek ve 29-39 yaş aralığında olduğu, eğitim düzeylerine bakıldığında ise çoğunluğunun lisans mezunu olduğu, katılımcıların diğer etkinlikler içerisinde en çok kamp etkinliğini deneyimledikleri ve bu etkinliklere yalnızca yıllık tatillerde katılım sağladığı görülmektedir. Katılım şekli olarak çoğunluğunun grup halinde katılım sağladığı ve katılımcıların çoğunluğunun aktif bir şekilde sosyal medyayı kullandıkları tespit edilmiştir.

4.2. Ölçek Geçerliliği, Güvenirliği ve Dağılım Normalliği Sonuçları

Bu araştırmanın amacı kapsamında daha önceden geliştirilen Rekreasyonda Sorumlu Tüketici Davranış Ölçeği kullanılmıştır. RSTD ölçeği 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar etkinlik öncesinde araştırma, etkinlik sırasında doğal kaynaklar, etkinlik sırasında ulaşım, etkinlik sırasında yerel kaynaklar, etkinlik sırasında veya sonrasında geri bildirimdir. Her bir ölçeğin hipotezler test edilmeden önce geçerlilik ve güvenilirlik sonuçları hesaplanmıştır. Öncelikle ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için keşfedici faktör analizi (KFA) hesaplanmıştır. İlk olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği testi incelenmiş ve 0,901 sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç örneklemin yeterli olduğunu göstermektedir. İkinci olarak Bartlett küresellik testi gerçekleştirilmiş olup, 0,000 anlamlılık düzeyinde verilerin ilgili değerlendirmeyi yapabilmek için uygun olduğu saptanmıştır. Araştırma kapsamında ölçeklerin dağılım normalliğini belirlemek için basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda tüm ölçek ifadelerinin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 aralığında olduğu ve bundan kaynaklı normal dağılım gösterdiği (George ve Mallery, 2013) saptanmıştır. Dolayısıyla hipotezlerin test edilmesi sürecinde parametrik testler için kullanılan t testi ve Anova analizleri kullanılmıştır. KMO ve Bartlett küresellik testi sonuçları Tablo 2'de detaylı olarak verilmektedir.

Tablo 2: KMO ve Bartlett küresellik testi sonuçları

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi		0,901
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-kare	5727,540
	Serbestlik derecesi	210
	Anlamlılık	0,000

Araştırmada yapısal geçerliliği ölçmek için KFA analizi yapılmıştır. KFA analizinde çıkarım metodu "principal component analysis" ve rotasyon için de "varimax" tekniği tercih edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda "Etkinlik sırasında ulaşım" boyutuna ait "Ulaşım4" ifadesi birden fazla faktöre girdiği için araştırmadan çıkartılmıştır. Araştırma alt faktörüne ait yükler 0,601-0,820 aralığında sonuç verirken, etkinlik sırasında doğal kaynak alt faktörüne ait yükler 0,820 ve 0,821 olarak tespit edilmiştir. Etkinlik sırasında yerel kaynak alt faktörüne ait yükler 0,703-0,797 aralığında sonuç verirken, etkinlik sırasında veya sonrasında geri bildirim alt faktörüne ait yükler 0,799-0,847 aralığındadır. Tüm bu bilgiler bağlamında ölçek ifadelerine ait faktör yükleri 0,50'nin üzerinde (Kaiser, 1974) sonuç verdiği için ölçeğin yapısal geçerliliği

sağlanmıştır. Faktör yüklerine ait sonuçlar, ölçeğin genel güvenilirlik sonucu ve alt faktörlere ait güvenilirlik sonuçları Tablo 3'te detaylı olarak sunulmaktadır.

Tablo 3: Keşfedici faktör, güvenilirlik ve uyum geçerliliği analizi sonuçları

	Faktörler				
	Etkinlik öncesinde araştırma	Etkinlik sırasında doğal kaynaklar	Etkinlik sırasında ulaşım	Etkinlik sırasında yerel kaynaklar	Etkinlik sonrasında geri bildirim
Arastirma1		,739			
Arastirma2		,820			
Arastirma3		,782			
Arastirma4		,789			
Arastirma5		,601			
DKaynak1					,820
DKaynak2					,821
Ulasim1				,791	
Ulasim2				,814	
Ulasim3				,771	
YKaynak1	,720				
YKaynak2	,775				
YKaynak3	,797				
YKaynak4	,771				
YKaynak5	,703				
YKaynak6	,713				
GBildirim1			,799		
GBildirim2			,847		
GBildirim3			,827		
GBildirim4			,827		
Güvenirlik Sonuçları					
	0,867	0,802	0,807	0,885	0,915
Uyum Geçerliliği Sonuçları					
	0,864	0,804	0,834	0,883	0,895

Çıkarım metodu: Principal Component Analysis, Rotasyon metodu: Varimax with Kaiser Normalization. Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirliğini test etmek için Cronbach Alfa hesaplanmıştır.

Güvenirlik analizi sonucunda tüm ölçeklere ait değerlerin 0,70'in üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Buna göre ölçeklerin güvenilirlik katsayılarının iyi (Hair vd., 2019) olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle ölçeklere ait içsel tutarlılık sonuçları yeterlidir. Yapılan analiz sonucunda ölçeklere ait bütünlük güvenilirlik sonuçları 0,60'in üzerinde (Bagozzi ve Yi, 1988) sonuç vermiştir. Buna göre uyum geçerliliğinin birinci şartı olan bütünlük güvenilirlik sonuçları yeterli olarak tespit edilmiştir. İkinci olarak ortalama açıklanan varyans değerleri incelenmiştir. Buna göre tüm ölçeklere ait ortalama açıklanan varyans değerleri 0,50'nin üzerinde (Fornell ve Larcker, 1981) sonuç vermiştir. Dolayısıyla ölçeklerin uyum geçerliliği sonuçları kabul edilebilir olarak bulgulanmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin ayırım geçerliliğini analiz edebilmek için ortalama açıklanan varyans değerlerinin karekökleri (Fornell Larcker kriteri) hesaplanmış ve ölçekler arası korelasyon skorlarından büyüklüğü (Fornell ve Larcker, 1981) irdelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 4'te detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 4: Ayırım geçerliliği analizi sonuçları

Ölçekler	ARASTIRMA	DKAYNAK	ULAŞIM	YKAYNAK	GBİLDİRİM
ARASTIRMA	,750				
DKAYNAK	,463**	,820			
ULAŞIM	,487**	,361**	,792		
YKAYNAK	,407**	,452**	,361**	,742	
GBİLDİRİM	,465**	,384**	,348**	,533**	,825

Not. Koyu yazılan sayılar ortalama açıklanan varyansın karekök sonuçlarıdır.

ARAŞTIRMA: Etkinlik öncesinde araştırma, **DKAYNAK:** Etkinlik sırasında doğal kaynaklar, **ULAŞIM:** Etkinlik sırasında ulaşım

YKAYNAK: Etkinlik sırasında yerel kaynaklar, **GBİLDİRİM:** Etkinlik sırasında veya sonrasında geri bildirim

Yapılan analiz sonucunda tüm ölçekler arası korelasyon yüklerinden her bir ölçeğin Fornell Larcker kriteri değeri yüksektir. Bu kapsamda ölçeklerin ayırım geçerliliğine sahip olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Hipotez Testi

Hipotezlerin test aşamasında bağımsız örneklem için kullanılan t-testi ve Anova (tek yönlü varyans analizi) analizi kullanılmıştır. Her bir hipotezde kullanılan kategorik özellik sayısına göre analiz türüne karar verilmiştir. Katılımcıların cinsiyetleri ile RSTD ölçeği arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için t-testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 5'te detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 5: Cinsiyet ve araştırma değişkenleri arasındaki t testi sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	AO	SS	t-testi		
					t	sd	p
ARASTIRMA	Kadın	227	2,5841	,99188	-,806	465	,421
	Erkek	240	2,6575	,97579			
DKAYNAK	Kadın	227	2,1256	1,09539	-,944	465	,346
	Erkek	240	2,2229	1,13119			
ULASIM	Kadın	227	2,7724	1,06642	-,913	465	,362
	Erkek	240	2,8639	1,09646			
YKAYNAK	Kadın	227	1,8752	,80442	-3,840	465	,000
	Erkek	240	2,1729	,86734			
GBILDIRIM	Kadın	227	2,5000	1,14830	-2,772	465	,006
	Erkek	240	2,7990	1,18014			
RSTD	Kadın	227	2,3370	,72624	-2,758	465	,006
	Erkek	240	2,5279	,76731			

Bağımsız örneklem için t testi sonucunda araştırma, doğal kaynak ve ulaşım ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklılığın yönü incelendiğinde, erkeklerin kadınlara göre etkinlik sırasında yerel kaynaklar, etkinlik sırasında veya sonrasında geri bildirim ve RSTD ölçeği noktasında daha yüksek algıya sahip oldukları anlaşılmıştır.

Katılımcıların etkinliklere katılım şekli ile RSTD ölçeği arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için t-testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 6'da detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 6: Katılım şekli ve araştırma değişkenleri arasındaki t testi sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	AO	SS	t-testi		
					t	sd	p
ARASTIRMA	Bireysel	211	2,6929	,96377	1,419	465	,157
	Grup	256	2,5633	,99712			
DKAYNAK	Bireysel	211	2,2204	1,17108	,789	465	,431
	Grup	256	2,1387	1,06518			
ULASIM	Bireysel	211	2,8989	1,02523	1,443	465	,150
	Grup	256	2,7539	1,12400			
YKAYNAK	Bireysel	211	2,0719	,84982	1,009	465	,314
	Grup	256	1,9922	,84942			
GBILDIRIM	Bireysel	211	2,7014	1,14031	,799	465	,425
	Grup	256	2,6143	1,20024			
RSTD	Bireysel	211	2,4919	,71774	1,483	465	,139
	Grup	256	2,3883	,77899			

Bağımsız örnekleme için t testi sonucunda araştırma, araştırmada kullanılan ölçekler ile katılım şekli arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların sosyal medya kullanım durumları ile RSTD ölçeği arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için t-testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 7'de detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 7: Sosyal medya kullanımı ve araştırma değişkenleri arasındaki t testi sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	AO	SS	t-testi		
					t	sd	p
ARASTIRMA	Evet	368	2,5364	,96295	-3,668	465	,000
	Hayır	99	2,9394	,99773			
DKAYNAK	Evet	368	2,1087	1,08137	-2,517	465	,012
	Hayır	99	2,4242	1,20026			
ULASIM	Evet	368	2,7527	1,05272	-2,584	465	,010
	Hayır	99	3,0673	1,15566			
YKAYNAK	Evet	368	1,9203	,77950	-5,452	465	,000
	Hayır	99	2,4293	,97505			
GBILDIRIM	Evet	368	2,4708	1,06834	-6,802	465	,000
	Hayır	99	3,3333	1,29510			
RSTD	Evet	368	2,3281	,70382	-6,150	465	,000
	Hayır	99	2,8328	,79857			

Bağımsız örnekleme için t testi sonucunda araştırma, doğal kaynak, ulaşım, yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği ile sosyal medya kullanım durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Farklılığın yönü incelendiğinde, sosyal medya kullanmayanların kullananlardan daha yüksek araştırma, doğal kaynak, ulaşım, yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği değerlere sahip oldukları anlaşılmıştır.

Katılımcıların yaş dağılımları ile RSTD ölçeği arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için tek yönlü varyans (Anova) analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 8'de detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 8: Yaş dağılımı ve araştırma değişkenleri arasındaki anova analizi sonuçları

Ölçekler		Kareler toplamı	sd	F	Anlamlılık	Farklılık
ARASTIRMA	Grup arasında	3,548	4	,917	,454	-
	Gruplar arasında	446,989	462			
	Toplam	450,537	466			
DKAYNAK	Grup arasında	6,571	4	1,328	,259	-
	Gruplar arasında	571,531	462			
	Toplam	578,102	466			
ULASIM	Grup arasında	3,179	4	,677	,608	-
	Gruplar arasında	542,147	462			
	Toplam	545,326	466			
YKAYNAK	Grup arasında	10,603	4	3,759	,005	*60 ve üzeri>29-39
	Gruplar arasında	325,775	462			
	Toplam	336,379	466			
GBILDIRIM	Grup arasında	34,784	4	6,624	,000	*60 ve üzeri>18-28; 29-39; 40-50 *51-60> 29-39; 40-50
	Gruplar arasında	606,505	462			
	Toplam	641,289	466			
RSTD	Grup arasında	7,520	4	3,384	,010	*60 ve üzeri>18-24; 29-39; 40-50
	Gruplar arasında	256,645	462			
	Toplam	264,164	466			

Araştırmada, doğal kaynak ve ulaşım ile yaş dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği ile yaş dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre 60 yaş ve üzeri olanların yüksek düzeyde yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği davranışa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların eğitim durumları ile RSTD ölçeği arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için tek Anova analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 9'da detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 9: Eğitim düzeyi ve araştırma değişkenleri arasındaki Anova analizi sonuçları

Ölçekler		Kareler toplamı	sd	F	Anlamlılık	Farklılık
ARASTIRMA	Grup arasında	2,819	4	,727	,574	-
	Gruplar arasında	447,718	462			
	Toplam	450,537	466			
DKAYNAK	Grup arasında	11,926	4	2,433	,047	*İlk-orta Öğr.> lisans; lisansüstü
	Gruplar arasında	566,176	462			
	Toplam	578,102	466			
ULASIM	Grup arasında	11,609	4	2,512	,041	*İlk-orta Öğr. > ön lisans
	Gruplar arasında	533,717	462			
	Toplam	545,326	466			
YKAYNAK	Grup arasında	12,839	4	4,583	,001	*İlk-orta Öğr.> lisans; lisansüstü
	Gruplar arasında	323,540	462			
	Toplam	336,379	466			
GBILDIRIM	Grup arasında	15,847	4	2,926	,021	*İlk-orta Öğr.> lisansüstü
	Gruplar arasında	625,442	462			
	Toplam	641,289	466			
RSTD	Grup arasında	6,838	4	3,069	,016	*İlk-orta Öğr.> ön lisans; lisans; lisansüstü
	Gruplar arasında	257,326	462			
	Toplam	264,164	466			

Araştırmada, eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan doğal kaynak, ulaşım, yerel kaynak, geri bildirim ve RSTD ölçeği ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlara göre ilk-orta öğretim mezunu olanların diğer gruplara göre yüksek doğal kaynak, ulaşım, yerel kaynak, geri bildirim, RSTD ölçeği davranışına sahip olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların dahil oldukları etkinlik türü ile RSTD ölçeği arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için tek Anova analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 10'da detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 10: Etkinlik Türü ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki Anova Analizi Sonuçları

Ölçekler		Kareler toplamı	sd	F	Anlamlılık	Farklılık
ARASTIRMA	Grup arasında	12,942	5	2,727	,019	*Rafting> balon
	Gruplar arasında	437,595	461			
	Toplam	450,537	466			
DKAYNAK	Grup arasında	22,000	5	3,648	,003	*Suda dalış ve yamaç paraşütü> kampaçılık
	Gruplar arasında	556,101	461			
	Toplam	578,102	466			
ULASIM	Grup arasında	9,098	5	1,564	,169	-
	Gruplar arasında	536,228	461			
	Toplam	545,326	466			
YKAYNAK	Grup arasında	9,530	5	2,688	,021	*Offroad> rafting
	Gruplar arasında	326,849	461			
	Toplam	336,379	466			

Tablo 10'un devamı

GBILDİRİM	Grup arasında	17,495	5	2,586	,025	*Suda dalış> balon; kampçılık; rafting *Balon< offroad; yamaç p.
	Gruplar arasında	623,794	461			
	Toplam	641,289	466			
RSTD	Grup arasında	5,700	5	2,033	,073	-
	Gruplar arasında	258,464	461			
	Toplam	264,164	466			

Buna göre ulaşım ve RSTD ölçeği ile katılımcıların katıldıkları etkinlik türü arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan araştırma, doğal kaynak, yerel kaynak ve geri bildirim ile katılımcıların katıldıkları etkinlik türü arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Son olarak katılımcıların etkinliklere katılım sıklığı ile RSTD ölçeği arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için tek t testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 11'de detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 11: Katılım sıklığı ve araştırma değişkenleri arasındaki t testi sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	AO	SS	t-testi		
					t	sd	p
ARASTIRMA	Hafta-her gün	99	2,4586	1,06302	-1,866	465	,063
	Yaz tatili	368	2,6658	,95747			
DKAYNAK	Hafta-her gün	99	2,3333	1,17369	1,590	465	,113
	Yaz tatili	368	2,1332	1,09492			
ULASIM	Hafta-her gün	99	2,8047	1,19619	-,152	465	,879
	Yaz tatili	368	2,8234	1,05059			
YKAYNAK	Hafta-her gün	99	2,2441	1,03134	2,871	465	,004
	Yaz tatili	368	1,9701	,78522			
GBILDİRİM	Hafta-her gün	99	2,6515	1,34526	-,020	465	,984
	Yaz tatili	368	2,6542	1,12434			
RSTD	Hafta-her gün	99	2,4722	,92287	,552	465	,581
	Yaz tatili	368	2,4251	,70135			

Bağımsız örneklemeler için t testi sonucunda araştırma, etkinlik sırasında doğal kaynak, etkinlik sırasında ulaşım, etkinlik sırasında veya sonrasında ve RSTD ölçekleri ile katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan etkinlik sırasında yerel kaynak ile katılım sıklığı arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5. Sonuç ve Tartışma Ve Öneriler

Çalışma, kırsal rekreasyon etkinliğine katılan ziyaretçilerin etkinlik süreçlerinde sürdürülebilirlik paradigması kapsamında doğal, kültürel ve ekonomik çevreyi kapsayan sorumlu davranışlarının analiz edilmesi amacı ile hazırlanmıştır.

Katılımcıların demografik verilerine bakıldığında çoğunluğunun erkek ve 29-39 yaş aralığında olduğu, eğitim düzeylerine bakıldığında ise çoğunluğunun lisans mezunu olduğu, katılımcıların diğer etkinlikler içerisinde en çok kamp etkinliğini deneyimledikleri ve bu etkinliklere yalnızca yıllık tatillerde katılım sağladığı görülmektedir.

Doğal ve kültürel varlıklar, rekreasyon etkinliklerinde temel arz kaynağı durumundadır. Söz konusu kaynakların tüketilmesi, korunması ve yeniden inşa

edilmesi sürecinde sergilenen sorumlu davranışların tespit edilmesi kritik öneme sahiptir.

Teorik Çıkarımlar

Çalışmada elde edilen bulgular ile, rekreasyon katılımcılarının sergilemiş oldukları sorumlu davranışlarının sürdürülebilir kırsal kalkınmaya etkilerinin nasıl olduğu yönünde fikir sahibi olunması sağlanacaktır. Bu doğrultuda kırsal alanlarda hem yerel halk hem de rekreasyon katılımcılarının nasıl sorumlu davranış gösterecekleri hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanabilecek hem katılımcıların hem yerel halkın davranış kalıplarının şekillenmesinde başlıca girdiyi oluşturabilecektir. Bu sayede kırsal alanların katılımcı memnuniyetini en üst seviyeye çıkaracak rekreasyonel davranış kalıplarının ve standartlarının şekillenmesi de sağlanabilecektir. Araştırmanın bu alandaki eksik kalmış literatür boşluğunu doldurmaya da önemli etkisinin olacağı düşünülmektedir.

Rekreasyon etkinliklerinin gelişimi, yerel halk üzerinde olumlu ve olumsuz yönde etkiler yaratmaktadır. Etkinliklerin sağladığı ekonomik ve sosyal faydalar olumlu etki yaratırken; sahip olunan doğal ve kültürel miras unsurlarına verilen zararlar olumsuz etki yaratmaktadır (UNWTO, 2024). Etkinlikler esnasında sahip olunan kaynakların sürdürülebilir kullanımı, kültürel mirasa gösterilen saygı vb. gibi sorumlu davranışlar, yerel halkın ziyaretçilere olan algılarını şekillendirecektir (Obradović vd., 2023).

Pratik Çıkarımlar

Yapılan araştırma ile kırsal rekreasyon faaliyetlerine katılan bireylerin çalışma kapsamında geliştirilen ölçek ile doğal, kültürel, sosyo-ekonomik çevre üzerindeki sorumlu davranışları ortaya koyulmuştur. Ziyaretçilerin kırsal rekreasyon deneyimi artırılarak, destinasyonda geçirilen zaman içerisinde alana yönelik içsel bir motivasyon ile çevreye karşı sorumlu davranışların artacağı düşünülmektedir. Kamp, offroad, rafting, suda dalış, balon ve yamaç paraşütü deneyiminde etkinliklerin buldukları alanların turizm merkezi olması, bu alanlara karşı ziyaretçilerin sorumlu davranışlar sergilemelerine yönelik etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Bireylerin çevreye yönelik sorumlu ve sürdürülebilir davranışlarını, konuya ilişkin farkındalıklarını artırmak adına bilgi iletişim teknolojileri (mobil uygulamalar, oyunlar vb.) kullanılabilir.

Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

Etkinlikler karada kampçılık ve offroad; suda dalış ve rafting ve son olarak havada yamaç paraşütü ve balon etkinlikleri ile sınırlandırılmıştır. Kırsal rekreasyon etkinliğine katılan ziyaretçilerin etkinlik süreçlerinde sürdürülebilirlik paradigması kapsamında doğal, kültürel ve ekonomik çevreyi kapsayan sorumlu davranışlarının analiz edilmesi amacı ile hazırlanan çalışma kapsamında tespit edilen bulgulara göre aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Kırsal rekreasyon faaliyetlerine katılan bireyler hakkında detaylı bilgiye erişilmeli ve etkinliklere katılım nedenlerinin üzerinde durulması gerektiği düşünülmektedir.
- Bu çalışma sonrasında yapılacak çalışmalarda sorumlu davranışlar ile ilişkili ve etkili olabilecek farklı değişkenler ile birlikte yeni araştırmalar tasarlanabilir.
- Yerel halka ve gelen ziyaretçilere kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması konusunda, alanında uzman kişiler tarafından eğitim verilmelidir.

- Destinasyona gelen ziyaretçilere alanda yapılması ve yapılmaması gerekenlere ilişkin davranış kalıplarının yer aldığı el kitabı dağıtılmalıdır.
- Bakanlık, müdürlük, belediye gibi birimler ile iş birliği yapılarak, ziyaretçilere yönelik sorumlu davranışlara teşvik edici materyaller hazırlanmalıdır.

6. Kaynakça

- Ágoston, C., Balázs, B., Mónus, F., & Varga, A. (2024). Age differences and profiles in pro-environmental behavior and eco-emotions. *International Journal of Behavioral Development*, 48(2), 132-144. <https://doi.org/10.1177/01650254231222436>
- Alcock, I., White, M. P., Pahl, S., Duarte-Davidson, R., & Fleming, L. E. (2020). Associations between pro-environmental behaviour and neighbourhood nature, nature visit frequency and nature appreciation: Evidence from a nationally representative survey in England. *Environment international*, 136, 105441. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2019.105441>
- Bagozzi, R., & Yi, Y. (1988). On the evaluation of structural equation models. *Journal of the Academy of Marketing Sciences*, 16(1), 74-94. <http://dx.doi.org/10.1007/BF02723327>
- Bayrak, A. (2021). *Rekreasyonel Etkinliklerin Ekolojik Açından Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı, Konya.*
- Cajiao, D., Leung, Y-F-, Larson, L. R., Tejedo, P. Y., & Benayas, J. (2022). Tourists' motivations, learning, and trip satisfaction facilitate pro-environmental outcomes of the Antarctic tourist experience. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism* 37(6), 100454. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2021.100454>.
- Cope, M. R., Kernan, A.R., Sanders, S.R., & Ward, C. (2022) Social sustainability? Exploring the relationship between community experience and perceptions of the environment. *Sustainability* ,14(3), 1935. <https://doi.org/10.3390/su14031935>.
- Dhenge, S. A., Ghadge, S. N., Ahire, M. C., Gorantiwar, S. D., & Shinde, M. G. (2022). Gender attitude towards environmental protection: A comparative survey during COVID-19 lockdown situation. *Environment, Development and Sustainability*, 24(12), 13841–13886. <https://doi.org/10.1007/s10668-021-02015-6>
- Ekinci, E. (2023). *Macera Arayışı, Akış Deneyimi Ve Serbest Zaman Tatmini İlişkisi: Açık Alan Rekreasyon Katılımcıları Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.*
- Erkekli, S., Çağlayan, M. N., Güneri Tosunoğlu, N., & Gülcan, B. (2024). Rekreasyonda sorumlu tüketici davranışları: Ölçek geliştirme çalışması. *Tourism and Recreation*, 6(1), 194-207. <https://doi.org/10.53601/tourismandrecreation.1463842>
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics. *Journal of Marketing Research*, 18(3), 382-388. <http://dx.doi.org/10.2307/3150980>.
- George, D., & Mallery, P. (2013). *IBM SPSS Statistics 21 Step by Step: A Simple Guide and Reference. 13th Ed, Pearson, Upper Saddle River, NJ.*
- Gökmen, A. (2021). The effect of gender on environmental attitude: A meta-analysis study. *Journal of Pedagogical Research*, 5(1), 243-257. <http://dx.doi.org/10.33902/JPR.2021167799>
- Hair, J.F., Risher, J.J., Sarstedt, M., & Ringle, C.M. (2019) When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31(1), 2-24. <https://doi.org/10.1108/EBR-11-2018-0203>.

- Han, R., & Cheng, Y. (2020). The influence of norm perception on pro-environmental behavior: A comparison between the moderating roles of traditional media and social media. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 7164. <https://doi.org/10.3390/ijerph17197164>
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39, 31–36. (6043 citations as of 4/1/2016).
- Karaşah, B. (2017). Kentsel ve kırsal rekreasyon alanlarına yönelik kullanıcı tercihlerinin belirlenmesi 'Artvin kenti örneği'. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19(1), 58-69. <https://dergipark.org.tr/en/pub/barofd/issue/27137/291998>.
- Laureti, T., & Benedetti, I. (2018). Exploring pro-environmental food purchasing behaviour: An empirical analysis of Italian consumers. *Journal of Cleaner Production*, 172, 3367–3378. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.11.086>
- Li. T., Liao, C., Law, R., & Zhang, M. (2023). An integrated model of destination attractiveness and tourists' environmentally responsible behavior: The mediating effect of place attachment. *Behavioral Sciences*, 13(3), 264. <https://doi.org/10.3390/bs13030264>.
- Lv, Z., & Deng C. (2019). Does women's political empowerment matter for improving the environment? A heterogeneous dynamic panel analysis. *Sustainable Development*, 27(4), 603–612. <https://doi.org/10.1002/sd.1926>
- Obradović, S., Stojanović, V., Tešin, A., Šećerov, I., Pantelić, M., & Dolinaj, D. (2023). Memorable tourist experiences in national parks: Impacts on future intentions and environmentally responsible behavior. *Sustainability (Switzerland)*, 15(1) <https://doi.org/10.3390/su15010547>.
- Öz, D.N. (2022). Spor Yönetiminde Eğitim ve Uygulama Erkinin Rekreasyon Politikalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniveristesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sarı, D. (2019). A study on the qualities that affect preference of rural recreation areas. *Applied Ecology And Environmental Research* 17(5),11509-11523, DOI: http://dx.doi.org/10.15666/aeer/1705_1150911523
- Severo, E. A., Guimarães, J. C. F. D., Dellarmelin, M. L., & Ribeiro, R. P. (2019). The influence of social networks on environmental awareness and the social responsibility of generations. *BBR. Brazilian Business Review*, 16(5), 500-518.
- Shen, J., Liang, H., Zafar, A. U., Shahzad, M., Akram, U., & Ashfaq, M. (2023). Influence by osmosis: Social media green communities and pro-environmental behavior. *Computers in Human Behavior*, 143, 107706. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107706>
- Sugiarto, A., Lee, C-W., Huruta, AD., Dewi, C., & Chen, APS. (2022). Predictors of pro-environmental intention and behavior: A perspective of stimulus–organism–response theory. *Sustainability*, 14(23), 16047. <https://doi.org/10.3390/su142316047>
- Sultan, M. T., Sharmin, F., Badulescu, A., Stiubea, E., & Xue, K. (2021). Travelers' responsible environmental behavior towards sustainable coastal tourism: An empirical investigation on social media user-generated content. *Sustainability*, 13(1), 56. <https://doi.org/10.3390/su13010056>
- United Nations World Tourism Organization (2024, Şubat). *Sustainable Development*. <https://www.unwto.org/sustainable-development> sayfasından erişilmiştir. Erişim Tarihi: 03.02.2024.
- Wang, Y., Hao, F., & Liu, Y. (2021). Pro-Environmental behavior in an aging world: Evidence from 31 Countries. *International Journal of Environmental Research And Public Health*, 18(4), 1748. <https://doi.org/10.3390/ijerph18041748>
- Wang, Y., & Wang, C.-. (2022). How climbers' sensation of recreation impact and recreation experience affect their environmental attitudes and environmentally

- responsible behaviors: A case of jiaming lake national trail. *Sustainability (Switzerland)*, 14(19) <https://doi.org/10.3390/su141912775>.
- Willwerth, J., Sheahan, M., Chan, N., Fant, C., Martinich, J., & Kolian, M. (2023). The effects of climate change on outdoor recreation participation in the United States: Projections for the 21st century. *Weather Clim Soc.* 15(3),477-492. doi: 10.1175/wcas-d-22-0060.1.
- Xie, X., Wang, R., & Gou, Z. (2024). Changes in park visits and the shift towards rural recreation: Evidence from the COVID-19 pandemic in the UK. *Journal of Rural Studies.* 106 DOI:10.1016/j.jrurstud.2024.103221
- Zhang, T., Wei, C., & Nie, L. (2022). Experiencing authenticity to environmentally responsible behavior: Assessing the effects of perceived value, tourist emotion, and recollection on industrial heritage tourism. *Frontiers in Psychology*, 13 doi:10.3389/fpsyg.2022.1081464.
- Zhang, Y., Cao, R., Xiao, X., Wei, Z., Yang, J., Gao, Y., & Zheng, C. (2022). How to coordinate the use and conservation of natural resources in protected areas: From the perspective of tourists' natural experiences and environmentally responsible behaviours. *Frontiers in Environmental Science*, 10 doi:10.3389/fenvs.2022.1028508.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.	Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.
Teşekkür: Katkılarından dolayı hakemlere teşekkür ederiz.	Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır. (Katkı oranı %50- %50)
Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.	Etik Kurul Onayı: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Kurulu'na başvuru yapılmış ve verilerin toplanması için 24.04.2024 ve 04 sayılı toplantıda oybirliği ile onay alınmıştır.
Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.	